

کنه‌های آبی ایران

حسین سپاسگزاریان

ویت (۱۴) در بررسی عمومی کنه‌های آبی راجع به کنه‌های آبی ایران بحثی نمیکند. در همین زمینه از مدتها پیش در کشورهای همسایه ما (روسیه، افغانستان و هندوستان) مطالعاتی انجام گرفته است. همچنین در حال حاضر در آمریکا و کشورهای اروپای غربی و ژاپن مطالعات بیولوژیکی و اکولوژیکی کنه‌های آبی در جریان است. با کوشش دانشگاه تهران پس از دعوت آقای شوبل^۱ از آلمان غربی و دکتر بادر^۲ از سوئیس مطالعه قون کنه‌های آبی ایران آغاز شده است. تاکنون ۳۵ گونه و ۱۵ جنس از ۱۳ خانواده از کنه‌های آبی ایران جمع آوری شده‌اند که پنج گونه از آنها برای دنیا کاملاً "جدید" می‌باشند. در این مقاله فهرستی از گونه‌های شناخته شده در ایران ارائه میگردد.

مقدمه

بررسی مجموعه انتشارات کنه‌های آبی جهان (۱۵ و ۱۴) مبین این حقیقت است که تا سال ۱۹۵۶ در منابع علمی جهان اشاره‌ای به کنه‌های آبی ایران نشده است و اولین گزارش در مورد کنه‌های آبی ایران مربوط به سال ۱۹۷۶ (۹) است. از طرف دیگر مرور منابع مربوط نشان میدهد که در کشورهای همسایه ایران از جمله روسیه (۱۳ و ۱۲) - افغانستان (۷) - هندوستان (۳) مطالعات جامعی در این زمینه صورت گرفته و در آمریکا (۴) و کشورهای اروپای غربی (۱ و ۸) و ژاپن (۵ و ۶) دامنه فعالیت از جمع آوری و تشخیص موجودی بپایان رسیده و بررسیهای اصولی و دقیقی در مورد بیولوژی و اکولوژی کنه‌های آبی بعمل آمده است. برای رفع این نقص و شروع پژوهشهای فونستیک کنه‌های آبی در شهر ریور ۱۳۵۳ با همکاری آقای پروفسور J. Schwoerbel استاد دانشگاه و رئیس موسسه Limnologie دانشگاه Konstanz به جمع آوری کنه‌های آبی ایران مبادرت گردید و نتیجه این مطالعه با معرفی چهار گونه و یک زیر جنس جدید بپایان رسید (۹).

۱- استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران

2- Schwoerbel

3- Bader

Panisopsis circularis Schwo. & Sepas.

Hygrobates (*Dekabates*) *quanaticola* Schwo. & Sepas.

Atractides (*s.str.*) *Nahavandii* Schwo. & Sepas.

Atractides (*Iranomegapus*) *baderi* Schwo. & Sepas.

در خرداد ماه سال ۱۳۵۴ آقای دکتر کارل بادر (Carl Bader)

بمنظور پی گیری پژوهشهای گذشته از سوئی بایران آمدند. این مطالعات و مسافرتها

منتج به معرفی گونه جدید (*Feltria sepasgozariani*) گردید.

Bader (1976) نه تنها به معرفی و شرح مشخصات *F. sepasgozariani*

پرداخت بلکه نتیجه بررسیهای مرفولوژی و مخصوصاً "فیلوژنی خود را در مورد تیره

Feltriidae در مجموعه ای برشته تحریر درآورد.

روش کار

کنه های آبی معمولاً در اطراف رستنی های داخل آب زندگی می کنند و برای جمع آوری آنها ابتدا تور پلانکتونی را از کنار گیاهان آبی عبور داده و محتوای آن را در ظرف سطحی میریزیم بعد از ۲۴ ساعت که گل و لای ته نشین شدند کنه ها را که در سطح آب می مانند بتدریج با پی پیت خارج می کنیم. کنه های زیر تخته سنگ های کف رودخانه ها را باید مستقیماً با قلم مواز سنگ جدا کرد. کنه های جدا شده را در مایع کونیکه (Koenike)، که مخلوطی از ۵ قسمت گلیسرین خالص دو قسمت اسید استیک و سه قسمت آب است، میتوان بمدت زیادی نگهداری کرد. طبقه بندی کنه ها بعداً پس از پرپاراسیون و مطالعات میکروسکوپی در آزمایشگاه صورت میگیرد. کنه های آبی که در این مقاله نامبرده میشوند از جویها نهرها و رودخانه ها یا آبگیرهای قسمتی از ایران گردآوری شده اند. دو مسافرت علمی در مسیرهای زیر برای جمع آوری کنه های آبی انجام شده است.

۱- تهران- دماوند- هراز- جاده کناره تا مشهد.

۲- تهران- جاده چالوس- بندر پهلوی- آستارا- اردبیل- تبریز- خوی

اطراف دریاچه رضائیه - میانه - زنجان - قزوین - کرج.

۳- تهران - ساوه - اصفهان - شیراز - دریاچه مهارلو و بازگشت

ذیلاً "اسامی خانواده، جنس و گونه های کنه های آبی که تاکنون در ایران مشخص شده است از نظر خوانندگان میگذرد.

۱- خانواده EYLAIIDAE

جنس *Eylais* دو گونه. جمع آوری شده از رودخانه شور (جاده تهران - ساوه) - یک آبگیر نزدیک بندرپهلوی و آبگیر دیگری بعد از شاهپور در راه رضائیه

۲- خانواده PROTZIIDAE

جنس *Protzia* دو گونه. جمع آوری شده از رودخانه کرج (نزدیک گچسر) و از جوی آب جاده هراز بعد از امامزاده هاشم.

۳- خانواده THYASIDAE

جنس *Panisopsis* گونه *P. circularis* Schwo. & Sepas. جمع آوری شده از آب جوی واقع در ۱۲ کیلومتری قبل از دلیجان بطرف اصفهان.

۴- خانواده HYDRODROMIDAE

جنس *Hydrodroma* گونه *H. despiciens* Muller جمع آوری شده از یک آبگیر نزدیک بندرپهلوی.

گونه *H. torenticola* Walter جمع آوری شده از جوی آب ۳ کیلومتر پس از رودسر بطرف لنگرود.

۵- خانواده SPERCHONIDAE

جنس *Sperchon* دو گونه با توسعه انتشار و وفور

۶- خانواده LEBERTIIDAE

جنس *Lebertia* سه گونه با دامنه انتشار وسیع در مناطق مورد بررسی.

۷- خانواده TORRENTICOLIDAE

جنس *Torrenticola* سه گونه با دامنه انتشار وسیع در مناطق مورد بررسی.

۸- خانواده LIMNESIIDAE

جنس *Limnesia* یک گونه. جمع آوری شده از آبگیرهای نزدیک تبریز.

۹- خانواده HYGROBATIDAE

جنس *Hygrobates* حداقل ۴ گونه از جمله

گونه *H. (sistr.) calliger* Piersig
جمع آوری شده از رودخانه نیزار ۸۵ کیلومتری ساوه و
زاینده رود .

گونه *H. (Delabates) quanicola* Schwo.
& Sepas. جمع آوری شده از یک قنات نزدیک رضائیه .

جنس *Arrenurus* حداقل ۶ گونه از جمله

گونه & *A. (Iranomegapus) baderi*. Schwo
جمع آوری شده از رودخانه شور جاده

تهران - ساده و ۱۲ کیلومتری دلیجان بطرف اصفهان .

گونه *A. nahavandii* Schwo. & Sepas.
جمع آوری شده از آب جوی جنگلی نزدیک شاندیز
مشهد .

۱۰- خانواده UNIONICOLIDAE

جنس *Uniocola* یک گونه . جمع آوری شده از یک جوی ، ۳ کیلومتر
پس از رودسر بطرف لنگرود .

۱۱- خانواده FELTRIIDAE

جنس *Feltria* گونه *F. sepasgozarianii* Bader
جمع آوری شده از آبشار جاده تهران - آمل پس از امامزاده هاشم
در ارتفاع ۲۲۰۰ متری .

۱۲- خانواده ATURIDAE

جنس *Aturus* یک گونه . جمع آوری شده از جوی پارک گلستان واقع
در ۱۶۲ کیلومتری بجنورد .
جنس *Kongsbergia* یک گونه . جمع شده از یک جوی ، ۳ کیلومتر پس از
رودسر بطرف لنگرود .

۱۳- خانواده ARRENURIDAE

جنس *Arrenurus* پنج گونه . جمع آوری شده از آبگیر قوریگن در کنار
جاده تبریز - تهران (۴۰ کیلومتری تبریز) .

A. (sistr.) radiatus Piersig

A. (s.str.) *bicuspidator* Berl.

A. (sistr.) *crenatus* Koen.

A. (s.str.) *affinis* Koen.

A. (s.str.) *compactus* Piers.

بحث

کنه ها عموماً " بصورت انگل های گیاهی و دامی بوده و یا در خاک و آب به صورت شکاری - ساپروفیت و یا آزاد زندگی میکنند و همچنین در اماکن و انبارها ایجاد مزاحمت کرده و از مواد انباری تغذیه و آنها را آلوده می کنند. در حالیکه پژوهشهای مربوط به کنه های گیاهی در ایران سابقه ۲۰ ساله دارد (۱۰) در مورد کنه های آبی ایران تا سال ۱۹۷۶ مطلبی منتشر نشده بود. این مقاله نمایانگر فعالیت های انجام شده در مورد کنه های آبی است. درباره کنه های خاکزی (Soil Mite) متأسفانه هنوز مقاله ای بچاپ نرسیده است.

از آنجا که جمع آوری عمومی این کنه ها در ایران بسیار ضروری است و این کار باید با همکاری موسسات پژوهشی دانشگاهی و دستگاههای اجرایی صورت گیرد لازم است که برای آشنائی بیشتر علاقمندان به کلیات و اصول شناسائی و پژوهشهای این کنه ها نیز فعالیت هم آهنگی آغاز شود. لذا برای آشنائی بیشتر علاقمندان و جلب نظر همکاران و پژوهشگران جوان در این رشته مجموعه ای در مورد کنه های آبی شامل مقدمه - مرفولوژی - بیولوژی و اکولوژی بوسیله آقای دکتر Bader تهیه شده است که بوسیله نگارنده ترجمه شده است (۱۱) امید است ترجمه این مجموعه به متون منابع کنه شناسی بزبان فارسی کمک موثری بنماید.

منابع

1. Bader, C., 1975 Die Wassernilben des Schweizerischen Nationalparks. 1. Systematisch-faunistischer Teil. Ergebnisse der wiss. Untersuchungen im Schweizerischen Nationalpark, Band XIV (70), 1-270
2. Bader, C., 1976 Wassermilben (Acari, Prostigmata Hydrachnellae) aus dem Iran. 2. Mittl., Bulletin of the Faculty of Science Tehran University, Suppl. Vol., No. 1
3. Cook, D. R., 1967 Water mites from India. Mem. Amer. Entomol. Inst., 9 1-411.
4. Cook, D. R., 1974 Water mite genera and subgenera. The American Entomological Institute, Michigan, 1-840.
5. Imamura, T., 1953 Some water mites from Hiroshima Prefecture. J. Fac. Sci. Hokkaido Univ., Vol. 11, 193-260.
6. Imamura, T., 1954 Studies on water mite from Hokkaido. J. Hokkaido Gakugei Univ., Sect. B, Suppl. Vol., 1-148.
7. Imamura, T., 1966 Some water mites (Hydrachnellae) from Afghanistan. Res. Kyoto Univ. Sci. Exped. Karakorum Hindukush, Viii, 189-200.
8. Schwoerbel, J., 1959 Oekologische und tiergeographische Untersuchungen ueber die Milben (Acari, Hydrachnellae) der Quellen und Baeche des suedlichen Schwarzwaldes und seiner Randgebiete. Archiv fuer Hydrobiologie, Suppl., XXIV(3/4), 385-546.
9. Schwoerbel, J. & Sepasgozarian, H., 1976 Wassermilber (Hydrachnellae, Acari) aus dem Iran. 1. Mittl., Acta Ecologica

- Acari) aus dem Iran. 1. Mittl., Acta Ecologica Iranica, 1, 7.16.
10. Sepasgozarian, H., 1976 20 Jahre Pflanzenmilbenforschung im Iran. Elmi & Fanni.
 11. Sepasgozarian, H. 1976 Eine Einführung in das Studium der Wassermilben, Hydracarina. Publication of Gilan university, No. 3
 12. Sokolow, J., 1940 hydracarina. Fauna SSSR, Z00010y Inst. Acad. Sci., 5/2, 1-535
 13. Sokolow, J., 1948 Hydracarinen aus Tadjikistan. Festschrift. Sernow, 242-262
 14. Viets, K., 1955 Die Milben des Süßwassers und des Meeres. Teil 1 : Bibliographie. VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, 1-476.
 15. Viets, K., 1956 Die Milben des Süßwassers und des Meeres. Teil 2 + 3 : Katalog und Nomenklatur. VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, 1-870.

BY: H.

HYDRACHNELLAE FROM IRAN

By: H. Sepasgozarian

ture

College of Agriculture, University of Tehran Tehran, Iran.

SUMMERY

In the book of Viets (1956), in which all hitherto papers on water mites are summarized, no notes are given about the water mites of Iran, although in the neighbouring countries (Russia, Afghanistan and India) studies on this subject are undertaken. In the United States, Western Europe and Japan during this time biological and ecological research on water mites are in progress. In 1974, the Teheran University started to study the fauna of water mites in Iran by inviting Dr. J. Schwoerbel West Germany and Dr. C. Bader (Switzerland), who collected water mites during some trips in Iran. Until now, 35 species of 15 genera and 13 families are found, of which 5 species are new for the world. A list of these water mites of Iran is given here.